

13. URHEILUA SINULLE. NELJÄ TARINAA OPISKELIJALIIKUNNASTA¹

Johdannoksi

Yli sata vuotta vanhat tapahtumat saattavat yhtäkkiä muuttua poliittisesti merkityksellisiksi, kuten valtavan julkisuuden saanut Kaisaniemen pesäpallostadionhanke vuonna 1994 osoitti. Yhtä legitiimiä tulkintaa Kaisaniemen puiston nykykäytölle ei historiasta löytynyt. Puolestapuhujia kun oli sekä urheiluihmisille että puiston rauhaisampaa käyttöä vaatineille löydettävissä aina 1800-luvulta lahtien. Kun liikuntahistorian tutkimus tavoittaa nykypäivän, lisääntyvät myös erimielisyydet siitä, mikä on se "oikea", auktorisoitu historiantulkinta. Törmäsin taannoin (1994) tähän ongelmaan, kun toimitin Opiskelijoiden Liikuntaliitolle sen 70-vuotisjuhlakirjaa, jossa keskityin liiton viimeisiin 23 vuoteen.

Kirjan nimeksi tullut "Monenlaista kiitäjää - OLLin oppivuodet" kuvaa hyvin sitä monitasoisuutta tai -tulkintaisuutta, jota nykykulttuuriin sijoittuva liikuntahistoria joutuu mielestäni jo määritelmällisestikin kestäämään, koska monet prosessit ovat edelleenkin kesken. Tämä ei kuitenkaan mielestäni tarkoita sitä, etteikö nykyhistoriasta voisi tehdä tulkintoja tai etteikö nykyaikaa voisi käsitteellistää.

Neljä tarinaa opiskelijaliikunnasta pyrkii sosiologisen ja kulttuuritutkimuksellisen otteen avulla kertomaan Opiskelijoiden Liikuntaliiton ja sitä kautta opiskelijan, opiskelijaliikkujan, liikkuvan opiskelijan, mutta yhtä hyvin kansan, organisaation kuin ruumiillisuudenkin lähihistoriasta. Tarkoitukseni on tarkastella OLLin historiaa 1970-luvun alusta 1990-luvun puoliväliin liiton liikuntapoliittisen kieliopin, marginaalien, järjestöidentiteetin ja liikuntakulttuurin muutoksen kertomien tarinoiden läpi.

Liikuntapoliittinen kielioppi: OLL:n toiminnan subjektit ja objektit

"Opiskelijoiden Liikuntaliiton toiminnan puitteet määräytyvät maamme liikuntapoliittisen yleistilanteen mukaisesti, miltä pohjalta OLL toimii opiskelijoiden etujen vaatimalla tavalla", todetaan vuoden 1974 toimintasuunnitelman johdannon ensiriveillä. Ensimmäisessä tarinassa tarkastellaan Opiskelijoiden Liikuntaliiton virallista linjaa sen poliittisimman asiakirjan eli eri vuosien toimintasuunnitelmien

johdantojen valossa, jotka on yleensä kirjoittanut liiton puheenjohtaja. Vuoden 1974 johdannon seuraavilla riveillä kerrotaan urheilun ulko- ja sisäpolitiikan heijastuvan liiton toimintaan. Opiskelija- ja korkeakoulupoliittinen tilanne ja liiton järjestöllinen tila on myös huomioitu.

"OLL:n tulevaa toimintaa suunniteltaessa on liiton asemaa tarkasteltava kaikilla näillä alueilla liiton linjan sekä sitä määrittävän ohjelmallisen perustan valossa", päättyy johdantotekstin ensimmäinen kappale.

Poliittisen kielioppianalyysini kannalta olennaista on se, että 1970-luvun alun toimintasuunnitelmatekstien subjektit ovat usein passiivissa viitaten joukkoihin, kansaan. Objekti eli toiminnan kohde on sekin yleinen, yleensä vaatimus demokraattisempaan tai oikeudenmukaisempaan maailmaan. Johdantoluvun kappaleiden aloitukset havainnollistavat hyvin tätä kielipoliittista ratkaisua jollaiseksi valtio-oppinut Kari Palonen tätä tapaa varmaan kutsuisi:

"Vuoden 1973 aikana hyväksyttiin ulkoilulaki..., " Liikuntatoiminnan rahoitus on edelleen..., " Kansalaisten elin- ja liikkumisympäristön suojeluun..., " Ihmisen luonnonmukaisen ympäristön säilyminen..., " Kansanterveystyön alueella ei liikunnan asema..., " Julkisissa tiedotusvälineissä liikunta-asioiden käsittely on ollut yksipuolista"

Opiskelijoiden Liikuntaliiton ensimmäiset organisaatiouudistuksen ja nimenvaihdon (1971) jälkeiset vuodet olivat liikuntapolitiikan ja kuntoliikunnan kulta-aikaa. SM-kisoista luovuttiin ja liitossa tehtiin liikuntapoliittisia ohjelmia mm. työliikunnasta, liikennepoliitikasta, kilpaurheilusta. Kannanotot kansainväliseen urheiluun olivat tavallisia, KOK:sta haluttiin tehdä demokraattinen ja Kreikan sotilasjunttaa vastustettiin. 1970-luvun alkuvuosina luotiin perustaa OLLin asemalle suomalaisessa liikunta- ja opiskelijapolitiikassa, joten voimaa piti hakea yli oman organisaation ja jäsenkunnan. Tällaisella poliittisella kielioppiratkaisulla annettiin kuva isosta ja vahvasta poliittisesta subjektista, jolla oli massat ja oikeat ajatukset takanaan. Maalitauluiksikaan eivät kelvanneet ketkä tahansa, vaan nekin löydettiin niin kansainvälisen urheilun kuin politiikankin huipulta.

Muutamaa vuotta myöhemmin vuonna 1977 johdantoteksti alkoi jo eri tavoin:

"Keskeisenä opiskelijaliikunnan edistämisessä ovat liikunnan ulkoiset puitteet... OLL:n tuleekin yhteistyössä muiden edustavien opiskelijajärjestöjen kanssa jatkaa työtään opiskelijoiden näkemysten toteuttamiseksi korkeakoulujen fyysisessä suunnittelussa."

1970-luvun lopulla tyypillinen verbirakenne toistaa tulee + imperatiivia jatkuvasti, "tulee turvata, tulee osallistua, tulee palkata". Noina vuosina mukaan tulee poliittisista teksteistä tuttu ns. pyrkimys-kieli. Muodissa on myös etujärjestöille tunnusomainen kurjuusdiskurssi, jonka tyyppilause kuuluisi seuraavasti: "Kurjan opiskelijan tulee saada valtiolta lisää..." eli opiskelija(joukko) on vaatijasubjekti ja valtio on vaatimusten kohde. Valtion on kuitenkin tässä varsinainen toimija, jonka tulee ratkaista opiskelijoita kohtaavat kaikenlaiset ongelmat.

1970-luvun loppupuoli olikin etujärjestöpolitiikan kulta-aikaa: vaadittiin lisää liikuntaresursseja ja liikuntaa opintojen osaksi. Luonteenomaista oli se, että järjestön omaa toimintaa ei oikeastaan ollut etujärjestöluonteisen "vaatimuspolitiikan" lisäksi. Liikuntatilat, liikuntasihteerit, opiskelijoiden tilanne, opiskelijajärjestöjen yhteistyö sekä rauha, solidaarisuus ja turvallisuus tuli tietenkin toimintasuunnitelmissa mainita. Toiminnan subjekti oli selvästi erilainen kuin vuosikymmenen alussa. OLL identifioitui opiskelijan asemaan ja se pyrki painostamaan valtiota valittamalla opiskelijan tilaa.

Uusi vuosikymmen karisti monia kliseiksi muodostuneita poliittisia kielioppirakenteita pois OLLin toimintasuunnitelman johdannosta. Rauhasta, kehittämisohjelmista eikä yleisestä opiskelijakurjuudesta enää puhuttu yhtä paljon. Vuoden 1981 toimintasuunnitelma alkaakin näin: "Liikuntaresurssitilanne on pysynyt muuttumattomana viimeiset vuodet. Tämä asettaa OLL:n toiminnalle yhä vaativammat niin laadulliset kuin määrällisetkin tavoitteet. Opiskelijoiden käytännön liikuntatoiminta on paras tuki etujärjestötoiminnalle ja nämä luovat toinen toisilleen sisällöllistä suuntaa."

OLL organisaationa on siis noussut subjektin asemaan ja oma toiminta on myös toiminnan tärkein kohde, vaikka suhteet opetusministeriöön pidetäänkin lämpiminä. Liikuntatoiminta on noussut etujärjestötoiminnan rinnalle. Nyt verbimuotona tyypillisin on aktivoiminen, kehittäminen ja adjektiivina tietysti aktiivisempi.

Vuosien 1984-87 OLL-kieliopista antaa parhaimman kuvan vuoden 1987 johdantotekstin ensimmäinen kappale. Siinä opiskelijaliikkujalla on OLLissa kolme

järjestöä: opiskelija-, liikunta- ja etujärjestö. "Opiskelijoiden Liikuntaliitto on opiskelijajärjestö ja liikuntajärjestö, mutta ennen muuta se on jäsentensä etujärjestö. OLL:n tulee toiminnassaan korostaa tätä rooliaan. Voidakseen toimia tuloksekkaasti etujärjestönä liiton pitää selvittää itselleen tavoitteet ja luoda suotuisat toimintaolosuhteet. Tähän puolestaan voidaan päästä vain toiminnan profiilia korottamalla. OLL:n on otettava rohkeasti ja selkeästi kantaa opiskelijoita koskeviin kysymyksiin etenkin, kun yleinen yhteiskunnallinen mielipideilmasto näyttää olevan liikunnalle suotuisa."

Toiminta kohdistuu jäsenjärjestöihin, kuten seuraavasta lainauksesta huomataan. "Merkityksetöntä ja vähäisessäkin määrin unohdettavaa ei saa olla myöskään oman jäsenkentän saaminen mukaan yhteisiin pyrkimyksiin. Jäsenistön tiedon tason kohottaminen liiton oman koulutustoiminnan avulla on yksi tulevan toimintavuoden painopisteistä. "

1980-luvun lopun OLLilla oli kielioppi, joka muodostui ehkä enemmän kuin aiemmin muualla kuin virallisissa asiapapereissa. Silti esimerkiksi vuoden 1990 toimintasuunnitelma alkaa ajalle tyypillisesti. "Kahdeksankymmentäluku päättyi opiskelijaliikunnan osalta aktiivisissa merkeissä. Opiskelijat muodostivat 80-luvulla "sählyskupolven" jonka aikana liikunnasta tuli osa opiskelijan jokapäiväistä elämää. Opiskelijoiden Liikuntaliitto voi omalta osaltaan olla tyytyväinen opiskelijoiden lisääntyneeseen liikunta-aktiivisuuteen."

Poissa ovat kurjuus ja epävarmuus, tilalla on itsetyytyväisyys ja kääntyminen kohti yksilöiden elämäntapoihin vaikuttamista. Kokemuksellisuutta ja ruumiillisuutta kuvaa parhaiten vuoden 1991 toimintasuunnitelman ensimmäinen kappale. "Suomalainen liikuntakulttuuri ja liikuntajärjestökenttä elävät muutosprosessin aikaa. Elämäntapojen muutos on lisännyt ja monipuolistanut liikuntapalvelujen kysyntää. Fyysisesti ja henkisesti terveen ihmisen arvostaminen on lisännyt elämyksellistä ja kokemuksellista liikuntaa - Euroopan ja maailman yhdentymisen lisäävät liikunnan kansainvälistymistä ja liikkumismuotojen valikoimaa."

1990-luvun alussa OLL keskittyi oman organisaationsa toiminnan kehittämiseen, mutta myös palvelemaan liikkuvaa opiskelijaa. Vuonna 1994 asia ilmaistiin näin. "Vuonna 1993 Opiskelijoiden Liikuntaliitto (OLL) on panostanut toiminnassaan paikallistason liikuntatoiminnan kehittämiseen. Esiintyneistä ongelmista huolimatta tämä linjaus on

osoittautunut oikeaksi ja vuonna 1994 OLL panostaa opiskelijoiden liikkumismahdollisuuksien parantamiseen paikallistasolla. OLL käyttää omaa tietotaitoaan kehittämällä valmiita paketteja tarjottavaksi liikuntajaostoille ja opiskelijoiden urheiluseuroille. Näin pystytään laajentamaan opiskelijoiden liikuntatarjontaa."

Opiskelijoiden Liikuntaliiton ja miksei muutettavat muuttaen myös monien muidenkin liikunta-, urheilu- ja poliittisten järjestöjen poliittinen kielioppi muuttui monen monta kertaa reilun kahden vuosikymmenen aikana. Jos esimerkiksi käytetyt poliittista subjektiivutta kuvaavat ilmaukset olisivat pysyneet koko ajan samanlaisina, niin OLL tuskin olisi edes olemassa tai ainakin se olisi joutunut useita kertoja naurunalaiseksi. Sama pätee tietysti toisinkin päin - nykyinen kielioppi olisi täysin epärelevanttia tavaraa, jos sen siirtäisi esimerkiksi 1970-luvun lopulle.

Joku voi tietysti väittää, että monet asiat ovat pysyneet muuttumattomina koko ajan - etuja on ajettu, liikuntaa on harjoitettu, yhteistyötä on tehty. Tämä pitääkin paikkansa tiettyyn rajaan asti. Johdantotekstien perusteella rakennettu OLLin toimintojen suosikkilista näyttää tutunoloiselta.

Toiminta	Mainintoja	Ensimmäisenä
1. Liikuntatoiminta	21	3
2. Etujärjestötoiminta	17	3
3. Itsearviointi	16	10
4. Liikuntaresurssit	16	5
5. Liikunta opintojen osaksi	11	6
6. Keskiaste	11	5
7. Kansainväliset suhteet	11	-

Myöhemmin nähdään miten esimerkiksi liikuntatoiminnassa on panostettu kuntoliikuntaan, vannottu kilpaurheilun nimeen ja on uskottu liikunnan elämyksiä ja kokemuksia antavaan voimaan. Toisin sanoen toiminnan sisällöt ja ilmiöt ovat voineet muuttua radikaalistikin.

Vaikka toimintasuunnitelmatekstejä yleisesti pidetäänkin vuodesta toiseen toistensa kopioina – mitä ne joskus kieltämättä OLLissakin ovat olleet – niin oma lähilukuni paljasti mm. sen, että käsitys Opiskelijoiden Liikuntaliiton poliittisesta subjektista

muuttui aina opiskelijapoliittisen sukupolven vaihtuessa liitossa. Tällä sukupolvella tarkoitan eri pituisia periodeja, joiden aikana liitossa on jaettu yhteiset liikuntapoliittiset ajatukset ja käytännöt ainakin niiden ihmisten kesken, jotka ovat politiikasta käytännössä vastanneet. Analyysini perusteella näyttäisi siltä, että ainakin seuraavat poliittiset sukupolvet omine subjekti- ja objektisuhteineen löytyvät Opiskelijoiden Liikuntaliiton lähihistoriasta.

OLLin politiikan subjektit ja objektit 1971-1994:

VUODET/SUKUPOLVET	POLITIIKAN SUBJEKTI	POLITIIKAN OBJEKTI
1971-1976	kansa	maailma
1977-1979	opiskelija	valtio
1980-1983	organisaatio	opetusministeriö
1984-1987	opiskelijaliikkuja	jäsenjärjestöt
1988-1991	ruumiillisuus	ihmisyksilöt ja -verkostot
1992-	liikkuva opiskelija	palvelut ja tapahtumat

On selvää, että noin suuret erot järjestön identiteetissä ja itseymmärryksessä eli siinä, minä tai kenen etujen ajajana se on kuvitellut toimivansa on vaikuttanut suuresti toiminnan sisältöihin ja varsinkin toiminnan muotoihin. Pohtimatta lainkaan niitä välineitä - kuten kannanottoja, lobbailua, tiedotusta, koulutusta, julkista keskustelua, tapahtumia, projekteja jne. - joilla eri sisältöjä on edistetty voidaan olla varmoja, että jos käsitys toimijasta ja toiminnan kohteesta on muuttunut niin paljon kuin olen edellä esittänyt, on Opiskelijoiden Liikuntaliitossa täytynyt tapahtua paljon muutakin kuin tekstuaalista muuntautumista.

Politiikassa tekstuaalisuus on erittäin olennaista, mutta historian ymmärtämisen kannalta tärkeää on myös katsoa sitä, miltä edellä esitetty virallinen tekstuaalisuus näyttää liitossa marginaalisiin positioihin jääneiden ryhmien, poliittisten perusorientaatioiden ja liiton liikuntatoiminnan näkökulmista.

Marginaaliryhmät liikuntajärjestön muuttajina

Edellä esitetty Opiskelijoiden Liikuntaliiton ns. virallisen poliittisen jargonin kehittyminen poliittisten sukupolvien myötä kertoo järjestölaivan hitaista jos nopeistakin

kurssin muutoksista. Kurssin muutoksen syitä voidaan etsiä monista lähteistä: OLLin tapauksessa poliittisten puolueiden ja valtakunnallisten järjestöjen liikuntapoliittiset linjaukset, valtakunnallinen ja kansainvälinen opiskelijapolitiikka, koulutuspoliittiset ja opiskelijoiden asemaa koskevat reformit, nuorisokulttuurin kehittyminen eli lyhyesti opiskelija- ja liikuntakulttuurissa tapahtuneet muutokset löytyvät uusien linjausten taustalta.

Vaikka tutkintojen uudistus ja liikuntalaki mullistivat Opiskelijoiden Liikuntaliiton toimintaympäristöä 1970-luvulla ja liikuntajärjestöjen tuloksellisuusvaateet ja toimialapohjaisuus muuttavat toimintatapoja 1990-luvulla, niin OLLin toiminnan sisältöjen ja muotojen uudistumiseen ovat mielestäni eniten näinä vuosina vaikuttaneet kaksi alunperin marginaaliin sysättyä ryhmää: naiset ja Jyväskylän yliopiston ylioppilaskunnan (JYY) liikuntavaliokuntalaiset.

Voi tuntua oudolta väitteeltä, että JYY:n, joka on ehdottomasti ollut OLLin kolmen merkittävimmän jäsenjärjestön joukossa, liikuntavaliokunta kuului marginaaliin. Väitteen tueksi onkin kurkistettava tämän vapaamuotoisena aloittaneen porukan historiaan. Tarina alkaa 1970-luvun loppupuolelta, kun muutama innokas kaveri Jyväskylän Kampuksella alkoi ajatella liikunnasta ja urheilusta toisin. JYY:n oma liikuntatoiminta oli hiipunut 1970-luvun erittäin aktiivisten vuosien jälkeen tyystin: liikuntas sihteeri hoiti yliopiston puolesta paikallisen toiminnan ja liikuntalaiset kävivät OLLin kisoissa, mutta muuten toiminta oli ajautunut pahaenteiseen hiljaiseloon. Ylioppilaskunnassa riehui "sivistysyliopistoliike" ja tutkinnon uudistuksen vastainen taistelu, joten ruumiinkulttuurille ei juuri uhrattu voimavaroja.

Tämä kaveriporukka, johon kuului yhteiskunta-, kasvatus- ja luonnontieteilijöitä, aloitti toiminnan käytännöllisesti katsoen nollassa ja, mikä merkittävämpää, sekä liikuntaihmisten, ylioppilaskuntalaisten että OLLilaisten jos ei halveksimana niin kuitenkin oudoksumana. Tämän vapaamuotoisena aloittaneen ryhmän tärkeimmät liikuntainnovaatiot olivat sählykisat ja Olvijuoksu, joista kummastakin kehittyi kansalliset menestystarinat. Pelkästään näiden kahden tapahtuman kautta voi väittää, että liikunnan karnevalisoituminen ja avoimuus uutuuksille lisääntyi opiskelijaliikunnassa ennennäkemättömästi. Samalla ne merkitsivät ainakin välillisesti opiskelijoiden liikuntaharrastuneisuuden lisääntymistä tasolle, jossa se on kaikista väestöryhmistä selvänä ykkösenä edelleen 1990-luvun puolivälissä.

Katsottaessa tätä marginaalin eli poikkeavien ja amatöörien puuhastelun merkitystä niin Opiskelijoiden Liikuntaliitolle kuin yleisemminkin urheilu- tai muille järjestöille, niin yleistettäväksi opetuksiksi tuntuu siivilöityvän muutama seikka. Hullut ideat, innokkaat yksilöt, toisinajattelijat ovat tärkeitä toiminnan kehittymiselle. Keskeltä ei useinkaan näe, mitä rahvas tarvitsee. Järjestön on siis oltava tarpeeksi avoin, jotta epäortodoksisetkin ideat pääsevät sen siipien suojaan. JYY:n liikuntavaliokunnan kohta kaksikymmentä vuotta kestänyttä menestyksestä historiaa tutkiskeltuani on toisaalta merkittävää sekin, että marginaali on pystynyt säilyttämään oman identiteettinsä, tietynlaisen oppositioasemansa suhteessa valtakunnalliseen järjestöön, liikunta-alan ammattilaisten valtavirtaan, yliopistoliikuntaan ja jopa omaan oppilaskuntaansa. Liikuntavaliokunnan historiaan nimittäin kuuluu tiivistä yhteistyötä, jos kohta kylmenneitä suhteitakin kaikkiin näihin suuntiin. Oma linja on kuitenkin säilynyt eikä se ole tukahtunut isompien syleilyssä. Ilman tällaista marginaalista ponnahtanutta ilmiötä ei Opiskelijoiden Liikuntaliitolla kuitenkaan olisi sitä mainetta, joka sillä tälläkin hetkellä on.

Jos innokas, alunperin poikaporukka, sai aikaan suuria liikuntatoiminnassa omalla aktiivisuudellaan ja peräänantamattomuudellaan, niin toisen OLLilaisen marginaaliryhmän eli naisten taival maineeseen ja vaikuttajapaikoille oli hyvin toisenlainen, vaikka yhtymäkohdatkin ovat konkreetisti läsnä. Naisten asema Opiskelijoiden Liikuntaliitossa ja sen edeltäjässä akateemisessa urheiluliitossa kutistui muutamaaan vaikuttajanaiseen hallituksissa ja sihteeristön yleensä vähempiarvoisilla paikoilla. Todella musta kausi sattui vuosien 1977-1983 väliin, jolloin yksikään nainen ei päässyt liiton hallitukseen. Samaan aikaan opiskelijanaiset alkoivat täyttää niin luento-, aerobic- kuin kuntosalejakin yliopistoilla, osa rupesi juoksemaan muuallakin kuin Naisten Kymmissä ja Akateemisessa Wartissa.

Naiset olivat toki saaneet omia sarjojaan joihinkin OLLin SM-kisoihin 1970-luvun puolella, mutta vasta sähköiset sekasählyineen veti naiset todenteolla myös opiskelijoiden SM-tasolle 1980-luvun puolivälissä. Voinee sanoa, että naiset näkyivät opiskelijaliikunnassa liikunnallisesti kahtalaisesti: toisaalla olivat yliopistoliikunnan aerobiccaajat, tanssi-, ilmaisu- ja voimaliikunnan harrastajat ja toisaalla vanhojen ja uusien joukkuepelien harrastajat. Naiset harrastivat intensiivisemmin perinteisiä feminiinisiä lajeja, mutta eivät enää kaihtaneet osallistumista maskuliinisempiin joukkuepeleihin tai voimalajeihin. Ei ihme, että opiskelijanaisten liikuntaharrastus lisääntyi voimakkaasti juuri 1980-luvun alkuvuosina. Naisten sisääntulo liittoon ei silti

ollut mitenkään näyttävä paraatioven aukaisuineen, vaan naisilta vaadittiin miehiä selvästi korkeampaa ammattitaitoa ja kokemusta ennen kuin paikka hallituksessa tai sihteeristössä aukeni.

Naisten kyvykkyys olikin luultavasti suurin syy siihen, että OLLin julkinen ilme ei 1980-luvun loppupuolen jälkeen ole ollut kovin miehinen, vaikka naisten määrällinen osuus liiton hallinnossa ei ole vielääkään saavuttanut miesten tasoa. Jos JYY:n liikuntavaliokunnan merkitys OLLin liikuntatoiminnalle on ilmiselvä, niin naisten merkitys on ollut suurin järjestön toimintakulttuurille ja toimintatavalle, jossa innostavuus ja korkea tyyliäjä on yhdistynyt älylliseen ruumiillisuuteen. 1980-luvun lopulta asti OLLin toiminta onkin muuttunut keskitetyn toimiston kaltaisesta linnakkeesta avoimemmaksi projektien, tapahtumien ja toimintatuen ideointi- ja tukiorganisaatioksi.

Näillä esimerkeillä halusin osoittaa, miten tärkeitä marginaaliset ryhmät ja ilmiöt saattavat olla koko järjestölle ja sen edistämälle asialle. 1970-luvun lopussa ei varmaankaan moni olisi uskonut sählyliikkeeseen kymmeninätuhansine harrastajineen tai naisten liikunnallisen ja yhteiskunnallisen toiminnan merkitykseen Opiskelijoiden Liikuntaliitossa, joka kuitenkin oli monien muiden liikunta- ja urheilujärjestöjen tapaan hyvin maskuliininen paikka.

Kansalaisyhteiskunta, valtio, markkinat, kansalaisyhteiskunta...
identiteettitarina

Kolmannen tarinani juoni kiertää kolmiota, jonka kärjiksi voi kuvitella kansalaisyhteiskunnan, valtion ja markkinat. Tässä tarinassa palataan ensimmäiseen kertomukseeni, koska tässä tarkastellaan Opiskelijoiden Liikuntaliiton toiminnan suuntautumista eli sitä, mistä OLL on kulloinkin löytänyt toimintansa pääasiallisen tukijan ja millaista toimintapolitiikkaa OLLissa tästä syystä on eri aikoina noudatettu. Tämä on myös kertomus suomalaisen yhteiskunnan muuttumisesta. OLL vertautuu tässä suhteessa moniin muihin kansalaisjärjestöihin, joiden toiminnan luonne ja suuntautuminen on muuttunut toimintaympäristön muuttumisen myötä. Silti OLLin suunnankäännökset ovat noudattaneet erilaista aikataulua kuin vaikkapa sisarjärjestö Suomen ylioppilaskuntien liitto tai poliittiset nuorisjärjestöt.

Tässä tarinassa on kyse OLLin identiteetistä, jonka voi muotoilla ulkoisen paineen ja sisäisen itseymmärryksen kosketuspinnaksi. Tuo kosketuspinta on nyt 1990-luvun puolivälissä suurin piirtein tällainen: kansalaisyhteiskunta (opiskelijat ja jäsenjärjestöt) antaa toiminnalle sisällön, valtio antaa rahat ja markkinoilla mitataan OLLin legitimaatio niin suhteessa valtioon kuin suhteessa jäseniinkin.

Vaikka nykyinen kuvio kuulostaa melko ideaalilta, niin se ei missään tapauksessa ole mikään itsestään selvä tasapainotila. Varsinkin markkinoiden merkityksen kasvu on vasta viime vuosien ilmiö Opiskelijoiden Liikuntaliitossa. Markkinat ovat mielestäni monellakin tavalla muuttaneet liiton toimintaa. Ilmiselvää on, että valtion luonne rahoittajana ja toiminnan säätelijänä on tehokkuus- ja tulosperusteisuuden sisäänajon myötä muuttumassa "markkinoille", OLLinkin on pystyttävä osoittamaan toimintansa tuloksellisuus ja merkityksellisyys yhteisillä markkinoilla muiden liikunta- ja urheilujärjestöjen ja varsinkin opiskelija- ja koululaisliikunnan toimialan kanssa, kun sitä aiemmin pidettiin omanlaatuisenaan opiskelija- ja liikuntajärjestön välimuotona. OLLin oma toiminta on myös muuttunut jäsenjärjestöpaineen vuoksi entistä markkinahenkisemmäksi, koska sen on täytynyt entistä paremmin perustella oma olemassaolonsa tiukassa taloudellisessa tilanteessa oleville jäsenjärjestöilleen ja opiskelijoille. Se on merkinnyt esimerkiksi toiminnan keskusjohtoisuuden purkamista niin, että jäsenjärjestöiden liikunta-aktiiveilla on mahdollisuus äänestää jaloillaan eli saada toimintaansa entistä helpommin aineellista ja henkistä tukea keskustuimistosta.

Jos tilanne on tällä hetkellä edellisen kaltainen, niin kaksikymmentä vuotta sitten tilanne oli totaalisesti toinen. OLL kurkotti muiden liikuntajärjestöjen tavoin kohti valtiota ja valmisteilla ollutta liikuntalakia. Muutenkin OLLin toiminta keskittyi etujen ajamiseen, joiden tuottajaksi valtio tuntui luontevimmalta taholta. Jos aivan 1970-luvun alussa uskottiin kansalaisyhteiskuntaan, jonka edustajina poliittiset puolueet toimivat, niin muutama vuosi myöhemmin OLLin identiteetti muotoutui yhteisössä, johon kuuluivat muut opiskelija- ja nuorisjärjestöt, jotka lisääntyneiden valtionapujen myötä muuttuivat ilkeämielisten mielestä 1980-luvun alussa jo opetusministeriön etäispäätteiksi.

OLLissa uskottiinkin puoluepoliittiseen järjestelmään jopa kauemmin kuin ylioppilaskuntien liitossa tai niiden yhteisissä jäsenjärjestöissä ylioppilaskunnissa. Ympäristö-, nais- ja sitoutumattomien liikkeiden vaikutukset tulivat OLLiin näitä järjestöjä myöhemmin, mutta ehkäpä sitäkin voimakkaammin. Kun muissa järjestöissä

keskusjohtoinen rakenne on ainakin osin säilynyt, niin OLL uskalsi avata 1990-luvun alussa avata toimintansa jäsenjärjestöjen ideoille, projekteille ja tapahtumille.

Jos OLLin järjestöidentiteetin liikettä kuvaisi kappaleen alussa mainitun kolmion avulla, niin se oli 1970-luvun alussa lähimpänä kansalaisyhteiskuntakärkeä, jonka jälkeen se suunnisti kohti valtiokärkeä kunnes 1980-luvulla se ensin vetäytyi kohti kansalaisyhteiskuntakärkeä ja myöhemmin hakeutui lähemmäs markkinakärkeä. 1990-luvun alkupuoli on taas ollut tietynlaista hakeutumista kohti tiiviimpää kansalaisyhteiskuntadiologia. Samanaikaisesti ovat kuitenkin sekä valtio että kansalaisyhteiskunta kummatkin tulleet lähemmäs markkinoita, kun markkinalogiikka on muuttanut niiden luonnetta. Vaikka kolmijako on hämärtynyt poliittisen oikeisto-vasemmisto -akselin tapaan, niin se on silti riittävän tarkka paikantamaan Opiskelijoiden Liikuntaliiton järjestöllistä identiteettiä muuttuvissakin olosuhteissa.

OLLin järjestöidentiteetille on nyt paljon rakennusaineita; niitä tulee perinteisistä suunnista kansalaisyhteiskunnasta ja valtiosta, mutta myös yhä enemmän markkinoilta, tuloksellisuuskilpailusta ja kulttuuriteollisuuden tuotteista. OLLilaiset itse ovat ehkä enemmän kuin koskaan vastuussa siitä, mikä OLLin järjestöidentiteetti tulee tulevaisuudessa olemaan. Kiinnittymiskohteista ei ole pulaa eikä mikään niistä kuitenkaan ole liian vahva määrittelemään OLLilaista järjestöidentiteettiä ulkoapäin.

Liikuntakulttuurin muutos, opiskelijoiden liikuntaliitto ja opiskelijaliikunta eli liikunnasta yhteiskunnalle urheilua sinulle

Opiskelijoiden Liikuntaliittoa ja opiskelijaliikuntaa käsittelevässä artikkelissa on viimeisten liikuntagallutustenkin, jotka osoittavat opiskelijoiden olevan selvästi eniten liikuntaa harrastava kansanosaa, perusteella annettava vastaus siihen, miten opiskelijat ja OLL ovat menestystarinansa saaneet aikaiseksi. Edellisistä tarinoista nähtiin, että OLLin virallinen subjekti on ollut suhteellisen joustamis- ja uudistumiskykyinen, koska se on voinut tehdä melko lyhyessäkin ajassa ainakin kuusi uutta tilanne- ja itsemäärittelyä, jotka ovat suunnanneet toimintaa rajustikin eri suuntiin. Vaikka suhtautuminen marginaaliryhmiin ei kaikkina aikoina ole ollut suvaitsevaa, niin ainakin naiset ja "sählääjät" ovat vastustuksesta huolimatta tai osin sen ansiostakin voineet tehdä OLLista omanlaistaan järjestöä, joten matka väheksytystä marginaalista arvostettuun keskiöön ei ole ollut OLLissa liian pitkä. Opiskelijoiden Liikuntaliiton toimintaympäristössä on tapahtunut ideologista siirtymistä, opiskelijoiden ja valtion

taloudellisessa tilanteessa on nähty kasvun ja kutistumisen kaudet, mutta OLLin järjestöidentiteetti ei ole lukkiutunut kovin pitkäksi aikaa vanhaan kuvioon, vaikka 1970-luvun puolivälissä ja 1980-luvun alussa oli selvää tyhjäkäyntiä ja vanhan toistoa ennen kuin OLLissa ymmärrettiin toimintaympäristön muuttuneen.

Opiskelijaliikunnan varsinainen tarina on tietysti kertomus opiskelijaliikunnasta ja OLLin omasta liikuntatoiminnasta. On selvää, että opiskelijoiden, kuten muidenkin ryhmien, liikuntaharrastuksen muutoksiin on useita toisilleen vastakkaisiakin syitä. Opiskelijoiden liikuntaharrastuksen lisääntymiselle löytyy hyviä selityksiä, joissa OLLin osuutta ei tarvitse lainkaan mainita. On kuitenkin erittäin tärkeää pohtia myös sitä, miten OLL - tai muut liikunta- ja urheilujärjestöt - voivat tai ovat voineet omalla toiminnallaan vaikuttaa siihen, mitä ja miten paljon kansalaiset liikuntaa harrastavat. Lähtökohtanani on tieto siitä, että opiskelijat eivät ole aina olleet lähellekään niin aktiivisia ja intensiivisiä liikkujia kuin nykyään ja että suurin muutos ajoittuu 1980-luvulle, josta lähtien kasvua on tapahtunut hillitymmin. Opiskelijanaiset ovat myös kasvattaneet liikuntaharrastusosuuttaan miehiä enemmän.

Yhtä merkittävä tieto kuin on harrastusmäärä on sen laatu eli mitä liikuntaa opiskelijat ovat viimeisen kahden vuosikymmenen aikana harrastaneet. Nämä tietysti korreloivat toistensa kanssa tavalla, jota yritän myöhemmin selittää tarkemmin. Aluksi on järkevää käydä läpi Opiskelijoiden Liikuntaliiton urheilu- ja liikuntalajien ja -tapahtumien lyhyt historia.

1970-luvun alussa Opiskelijoiden Liikuntaliiton silloiset radikaalit, jotka nykyisin toimivat vaikutusvaltaisilla paikoilla suomalaisessa urheilu- ja liikuntamaailmassa, remontoivat Suomen Akateemisen Urheiluliiton, SAUL:n aikaisen urheilupainotteisen toiminnan kuntoliikuntavoittoiseksi. Kilpaurheilun alasarjo meni niin pitkälle, että vuonna 1973 opiskelijoiden SM-kisat järjestettiin vain neljässä lajissa. Liitto keskittyi kunto- ja virkistysliikunnan edistämiseen tarkoituksenaan kaikkien opiskelijoiden kunnonkohotus.

Kaunis ajatus ei käytännössä toteutunut kovin hyvin. Kilpaurheilun vastustuskin onnistui sekin vain väliaikaisesti, sillä jo vuosikymmenen puolivälin jälkeen OLL urheilullistui uudelleen ja Akateemisen Wartin kaltaisen massaliikuntatapahtuman rinnalla näkyi taas sekä kansallista että kansainvälistä kilpaurheilua. Perinteisten opiskelijaurheilulajien joukkoon kuuluivat 1970-luvun alusta lähtien lento-, kori- ja

jalkapallo sekä yksilölajeista hiihto, yleisurheilu ja suunnistus, joiden rinnalle vuosikymmenen loppupuoli toi tullessaan ainakin väliaikaisesti judon, voimistelun, miekkailun, maastajuoksun, pöytätenniksen ja kaukalopallon.

Seuraava murros OLLin liikuntatoiminnassa koettiin 1980-luvun alkuvuosina, kun sähly kamppaili itsensä opiskelijaliikuntalajiksi. "Sählyskupolvesta" tulikin myöhemmin koko 1980-luvun opiskelijajoukkoa leimannut liike. Noina vuosina SM-kisalajeiksi ilmaantuivat myös pujottelu, mäenlasku ja skiathlon, jotka jäivät päiväperhoiksi, kun warttia vastaava talvitapahtuma ei vielä silloin saanut lunta laskimiensa alle.

Sählyn lisäksi todellisiksi opiskelijaurheilulajeiksi nousivat 1980-luvun puolivälin tienoilla karate, judo, painonnosto, uinti, pöytätennis, kyykkä, kaukalopallo ja jääkiekko. Samaan aikaan esimerkiksi maastajuoksu ja hiihto menettivät suosiotaan, mitä tulee kisojen järjestämiseen. 1980-lukua voikin tällä perusteella pitää liikuntakulttuurin muuttumisen vuosikymmenenä. Uudemmat joukkueurheilulajit, itämaiset lajit, voimalajit sekä luonto- ja perinneliikunta lisääntyivät opiskelijoiden keskuudessa tietysti myös tässä esitellyn SM-kisajärjestelmän ulkopuolella. Eikä lajirunsaus näytä ainakaan OLLin SM-kisaohjelman valossa ehtyvän, koska esimerkiksi vuosien 1992 ja -93 aikana lajivalikoima lisääntyi seuraavilla lajeilla: katukoris, sulkapallo, maraton, petanque, snooker, beachvolley ja sekalentis.

Opiskelijoiden SM-kisat voivat toimia eräänlaisena peilinä sen suhteen, mitä opiskelijat opiskelupaikkakunnillaan omissa ainejärjestöporukoissaan, yliopistoliikunnassa, urheiluseuroissaan tai omaehtoisesti harrastavat. Kilpailujärjestelmän ulkopuolelle ovat jääneet kuitenkin erilaiset tanssit, kuntosalityöskentely, lenkkeily, pyöräily ja aerobic, josta siitäkin on viime vuosina tehty kilpailulaji, ei tosin OLLin piirissä.

Perinteisesti liikuntakulttuuri on jaettu kahtia kunto- ja kilpaurheiluun ja tämä kahtiajako on sävyttänyt myös OLLin painopistevalintoja opiskelijaliikunnassa. Kunto- ja virkistysliikunta siirtyi liikuntasihteerijärjestelmän kehittymisen myötä korkeakouluille ja OLL hoiti 1970-luvun puolivälin jälkeen normaalisti vain muutaman massaliikuntatapahtuman järjestämisen vuosittain. Silti jako ei koko aikana ollut mitenkään itsestään selvä, vaan aika ajoin kamppailu painopisteistä kiihtyi varsinkin silloin, kun SM-kisoihin osallistuminen joidenkin lajien kohdalla alkoi laskea.

Toisen rintamalinjan voi löytää perinteisten ja uudempien urheilulajien kesken, joka myös konkretisoitui mielipide-eroksi siitä, pitääkö liikuntaa edistää lajipohjaisia SM-kisoja järjestämällä vai vaihtoehtoisia liikuntatapahtumia kehittämällä. Kun 1980-luvun loppupuolella SM-kisat kehittivät karnevaaliluonteisiksi tämäkin kahtiajako alkoi tuntua keinotekoiselta.

Kolmijako, joka perustuu ajatukseen suoritusurheilusta, terveysliikunnasta ja ruumiillisista kokemuksista sopiikin OLLin liikuntatoiminnan kuvaamiseen kahtiajakoja paremmin. Silti sekään jako ei välttämättä tunnista tilannetta, jossa opiskelijaliikunnassa on oltu. Jotkut urheilulajithan ovat kehittyneet kevyemmiksi ja leikillisemmiksi alalajeiksi, kuten beachvolley, katukoris ja sisäfutis osoittavat. Kunto- liikunta on muuttunut kaupallisemmaksi ja tyylietoisemmaksi aerobicin tai maastopyöräilyn tapaan, kun toisaalla on siirrytty luontoon, erätulille, kalliokiipeilyyn ja vaelluksiin.

Edellisiä kaksi- ja kolmijakoja paremmin onnistuukin sellainen analyysi, jossa tarkastellaan eri aikoina OLLissa suosittujen lajien luonnetta ja mahdollisia kohderyhmiä. Kun 1970-luvun alussa yritettiin istuttaa kuntoliikuntaa opiskelijaliikunnaksi, niin epäonnistuminen johtui ainakin osaksi siitä, että kohderyhmä oli liian anonymi ja keinot liian rationaaliset ja tietoon perustuvat. Opiskelijamassa ei lähtenyt lenkille sen vuoksi, että liikunta on kunnolle, terveydelle ja yhteiskunnalle hyödyllistä. Sen sijaan 1970-luvun puolivälin jälkeen siirtyminen takaisin urheiluun onnistui paremmin, koska kohderyhmä - urheilua harrastavat nuoret miehet - olivat korkeakouluissa jo valmiina odottamassa. Myös Akateemisen Wartin pikkuhiljaa alkanut laajeneminen johtui osaksi siitä, että oppilaskunnat, aine- ja puoluejärjestöt toimivat tuohon aikaan aktiivisesti. Mikseivät aatteelliset ryhmät kaiken muun toiminnan lisäksi olisi voineet juostakin yhdessä?

Naisia ja eliittuurheilun hierarkian ulkopuolisia ei 1970-luvulla vielä vedetty mukaan OLLin tapahtumiin, vaikka joitakin uusia opiskelijaurheiluja aloitettiin. Näiden uusien ja kehittyvien lajien kautta tosin tuli myös uutta verta liikunnan harrastajiksi varsinkin itämaisiin lajeihin. Ja koska opiskelijaurheilu ei Suomessa ole koskaan vetänyt sisään urheilulajien ehdotonta huippua perinteisissä urheilulajeissa, niin tästä poikkeuksena esimerkiksi judossa opiskelijakisat olivat hyvinkin korkeatasoisia.

1980-luvun alun sähly on tietysti ollut opiskelijaliikunnan onnenpotku ja megaluokan juttu. Siihen kytkeytyivät lähes kaikki liikuntaharrastusta tukevat tekijät kuin taikaiskusta yhteen: uusi laji, uusi harrastajakunta ja uusi lajikulttuuri putosivat Opiskelijoiden Liikuntaliiton syliin, vaikka se itse ei edes aluksi tajunnut jättipottiaan. Vähämerkityksistä ei ole se, että aloite tuli itse opiskelijoilta eikä se, että käytännössä koko lajikulttuuri piti rakentaa alusta lähtien omassa porukassa - esikuvia ei löytynyt opiskelijaliikunnan ulkopuolelta niin kuin lähes kaikissa muissa lajeissa oli asianlaita. OLLin ansioksi voi tietysti hyvällä syyllä laskea sen, että sen ansiosta sählytapahumat, -säännöt ja -sarjajaot jatkuvasti kehittyivät sekä sen, että sählyn merkitystä ei pidetty vakana alla, vaan se nostettiin rohkeasti julkisuuteen. Yhtään niin leimallisesti opiskelijaliikuntalajia kuin sähly oli 1980-luvulla ei liene ole ollut eikä ehkä kovin helposti tulekaan. Vain aerobic voi opiskelijaliikuntana vertautua jossain määrin sählyyn, koska sekin oli uutta, jonka opiskelijanaiset nopeasti ottivat omakseen.

1980-luvun puolivälin jälkeen uudet opiskelijaliikuntalajit ovat osin matkineet sählyn oppeja, niissä on tehty uutta lajikulttuuria vanhan päälle modifioimalla perinteisiä pelejä, kuten lento-, kori- ja jalkapalloa. Samalla on etsitty ja löydettykin uutta harrastajapohjaa ja rakennettu uutta lajihierarkiaa. Aloitteellisina ovat sählystä poiketen olleet opiskelijoiden lisäksi urheilun lajiliitot. Toinen suunta on ollut lajeissa, joissa kilpailullisuus on matalalla tasolla ja joihin liittyy jonkinlaista "elämäntapakulttuuria". Luonnollista ja kansallista elämäntapaa elvyttävät erätaito, kalliokiipeily, kyykkä ja pesäpallo tai kansainvälistä elämäntapaa juurruttavat petanque, snooker ja beachvolley ovat löytäneet opiskelijoista uusia harrastajaryhmiä, joilla voi olla hyvinkin erilaiset elämän perusorientaatiot.

Opiskelijoiden Liikuntaliitto on siis yrittänyt viekoitella liikunta- ja urheiluharrastajiksi seuraavia opiskelijoiden alaryhmiä: anonymit opiskelijat, (mies)opiskelijaurheilijat, oppilaskuntien joukkueet, ainejärjestöjen nais- mies- ja sekajoukkueet, kaveriporukat, uuden lajin aloittajat, kulttuuriharrastusporukat. Ainejärjestöt ovat uusien lajien aloittajien kanssa vetäneet mukaan eniten uusia liikuntaharrastajia. Uuden sählyn keksiminen ei liene kaikkein helpoin tehtävä, joten määrällinen kasvu ja laadullinen kehittyminen keskittyy pienempiin ja monin eri tavoin identifioituviin ryhmiin.

OLLin oman toiminnan merkityksen liikuntaharrastuksen määrän ja laadun muuttumiselle voi konkretisoida seuraavasti: ensin etsittiin harrastajia, jotka kuntoliikkumalla hyödyttäisivät yhteiskuntaa ja terveyden tasoa, minkä jälkeen

opiskelijaurheilijat hyödyttivät lajiurheilujärjestöjä ja yhteiskunnassa suoriutumista. Sählyn harrastus hyödytti itse pelaajia ja OLL puhui minän kokemuksellisuudesta terveyden ja suorittamisen sijasta. Viime vuosina OLL on pyrkinyt tarjoamaan liikunta- ja urheilulajeja lähtökohtanaan kunkin opiskelijan paras. Olisiko se alku urheilua sinulle -aikakaudelle?

Lähteet

Aittola, Tapio, 1992: Uuden opiskelijatyypin synty. Jyväskylä studies in education, psychology and social research 91.

Bøje, Claus; Eichberg, Henning, 1994: Idraettens tredje vej - om idraetten i kulturpolitiken. Århus, Klim.

Braidotti, Rosi, 1993: Riitasointuja. Tampere, Vastapaino.

Dunning Eric, Maguire, Joseph, Pearton, Robert (eds.), 1993: The Sports Process. A Comparative and Developmental Approach. Champaign, IL, Human Kinetics Publishers.

Eichberg, Henning, 1987: Liikuntaa harjoittavat ruumiit. Kohti ruumiin ja urheilun uutta sosiaalityötä. Tampere, Vastapaino.

Eichberg, Henning, 1994: The Narrative, The Situational, The Biographical. Scandinavian Sociology of Body Culture Traying a Third Way. International Review for the Sociology of Sport. Vol. 29, 1, 99-115.

Hyvärinen, Matti, 1994: Viimeiset taistot. Tampere, Vastapaino.

Jyväskylän yliopiston ylioppilaskunnan liikuntavaliokunnan toimintakertomukset 1967-1993.

Kanerva, Jukka, 1986: Puolueöykkäröinnistä sivistyshurmokseen. Suomalaisen opiskelijaliikkeenmurroksesta 1970-luvun lopussa tekstianalyysin valossa. Syljulkaisu 7/86.

Ketola, Jorma, 1994: SAULista OLLiin - OLLin synty ja kehitys liikuntapoliittiseksi etujärjestöksi. Teoksessa Tiihonen, Arto (toim.), 1994: Monenlaista kiittäjää. OLLin oppivuodet 1971-1994. Opiskelijoiden Liikuntaliitto sarja A2. Helsinki, Yliopistopaino.

Liikunta & tiede -lehden opiskelijaliikuntateemanumero 3/1986. Kirjoittajina Mirja Hirvensalo, Arja Laitinen, Esa Sironen ja Arto Tiihonen.

Liikuttaja. Liikuntakulttuurilehti. Vuosikerrat 1989-1993. Päätoimittajina Soile Veijola (89-91), Arto Tiihonen (92), Antti Kuparinen ja Henri Vogt (93-94).

Moegling, Klaus, 1988: Alternative Bewegungskultur. Vom Leistungssport zur Ökologie des Leibes. Frankfurt am Main, Fischer Taschenbuch Verlag.

Opiskelijaliikunta. Vuosikerrat 1971-1988.

Opiskelijat ja liikunta, 1969. SAUL:n liikuntapoliittisen toimikunnan mietintö.

Opiskelijoiden Liikuntaliiton toimintasuunnitelmat ja toimintakertomukset 1970-1993. (poislukien 1976).

Palonen, Kari, 1988: Sanansaivartelua. Poliitikasta teksteissä ja teksteistä politiikassa. Jyväskylä, Jy 25.

Ronkainen, Teija, 1994: OLLilaista liikuntaa - kuntoa, kilpaa ja kokemuksia OLLin SM-kisoissa. Teoksessa Tiihonen, Arto (toim.), 1994: Monenlaista kiitäjää. OLLin oppivuodet 1971 -1994. Opiskelijoiden Liikuntaliitto sarja A2. Helsinki, Yliopistopaino.

Silvonen, Jussi, 1991: Eräitä opiskelijakulttuurien (muutos)piirteitä suomalaisissa korkeakouluissa. Teoksessa Lähteenmaa, Jaana & Siurala, Lauri (toim.) Nuoret ja muutos. Helsinki, Tilastokeskuksen tutkimuksia 177.

Sironen, Esa, 1985: Urheilukritiikki ja opiskelijaliike. Tiede ja edistys, 2, 137-141.

Sironen, Esa (toim.), 1988: Uuteen liikuntakulttuuriin. Tampere, Vastapaino.

Sundbäck, Esa, 1991: Suomen ylioppilaskuntien liitto ja suomalaisen opiskelijaliikkeen muutoksen vuodet 1968-90. Syljulkaisu 2/91. Jyväskylä, Gummerus.

Suomi, Kimmo, Jokinen, Kimmo, Tiihonen, Arto, 1989: Hölkkääjiä, sählääjiä, skeittaajia. Opiskelijat ja nuoret liikunnanharrastajina, uuden liikuntakulttuurin edelläkävijöinä ja ruumiillisuuden muuttajina. Opiskelijoiden Liikuntaliitto sarja A1. Turenki, Jaarli.

Tiihonen, Arto, 1992: Liikuttava liike. Poliittista liikuntaa OLLissa 1988-1992. Koulutusmateriaali julkaistuista ja julkaisemattomista OLL-kirjoituksista.

Tiihonen, Arto (toim.), 1993: Ote opiskelijaliikuntaan. Opiskelijoiden Liikuntaliitto sarja A1. Helsinki, Cosmoprint.

Tiihonen, Arto (toim.), 1994: Monenlaista kiitäjää. OLLin oppivuodet 1971-1994. Opiskelijoiden Liikuntaliitto sarja A2. Helsinki, Yliopistopaino.

Veijola, Soile, 1988: Sähly - opiskelijan liikettä. Teoksessa Sironen, Esa (toim.) Uuteen liikuntakulttuuriin. Tampere, Vastapaino.

---

¹ Kirjoitus on hiukan editoitu versio samannimisestä artikkelista, joka on julkaistu Urheiluhistoriallisessa vuosikirjassa vuonna 1995.